

բիարգարանէն՝ առաւել հարստացունէ իւր օրագի-
րը զանազան գեղեցիկ նիւթերով։

— Արզուանէն կը գրեն յունվար 22 ին :

Վարդուանք քաղաքը յունվար 10 ին հինգշաբթի
իրիկուն, որ ուրբախ պիտի լումնար, նոյն քաղստին
ինչիւսառ նաշնչի՝ և առկեց ինն ամսոյ շափ առաջ
մեռնող հաճի Հալիլ աղայի տունը՝ հարձի կողմը
գետնի վրայ մէկ պատիկ սենեակի մը մէջ վառարա-
նով կրակ դրեր են. և ածուխը աղէկ մը անցած
ըռլալով՝ այն գիշերը երեք հոգի մեռեր են. եր-
կուքը՝ յիշեալ հաճի Հալիլ աղայի տաղաքն Վա-
համմետ և Գէքիր. և մէկը՝ Քէօփիր գեղէն Իս-
մայիլ անուն մէկ մը, որ ասոնց մտերիմ բարեկամը
ըռլալով՝ այն գիշերը հօն գտնուեր է.

Յիշեալ հաճի շալի աղայն ասկեց առաջ քառ
նի մը անգամ քաղաքավետութիւն ըրած ըլլալով,
ինքն ալ բոլորովին ադահ և արծաթասէր մարդ մը
ըլլալուն համար քաղաքայցւ և շղակայ գեղերուն
բնակիչներուն շատ նեղութիւն կուտայ եղեր . և
իր կամացը հակառակ եկողներն ալ զրապարտութիւն
աքսոր խրիելով մնացածները կը վախցընէ , և ինքը
համարձակ ուղածը կ'ընէ եղեր : Իրեն անդամանաւ-
ծութեան այստէ բռնութիւն մեռնիցը , և աղջն ալ
ասանկ անակնկալ մարկը Մարզուանի բնակիչներուն
ամէնուն ալ աստուածային կողմանէ այն մարդուն
տանը վրայ հատած պատիժ մը երեւցած է : Եւ այս
պիսի կարծիք ընկըր ալ իրաւունք ունին : Կառա-
վարութիւնը որպան արդար և իրաւասէր ըլլայ նէ
մտսնաւոր հրամանաւուարներ իրենց կիցը և չարու-
թիւնը բանեցընելու ճամբայ կը գտնին : Չարտե-
զու զրապարտութեամբ գէշ մարդիկ վախցընէ լովի-
րենց համար բողոք և գանգատ ընել չեն ապր . քանի
զի աղէկ գիտեն որ կառավարութիւնը իրենց ըրած

EPISTOLAE LITERARI

կը նային . երբեմն այն ստուկէն ասոր անոր կաշոք
ալ կուտան , որ իրենց չարութիւնը գոցելու օգնա
կան գտնեն . և այս ամէն ըրածնին խոհեմութիւն
կը կարծեն : Բայց մէկ բան մը կայ որ չեն մոմուալ .
Վասուծոյ արդար գառաստանք . որ երբ որ անիբառ
ւութիւնը շատնայ , և « հնձողներուն բողըքը Եր
տուծոյ ականջը հասնի ո նէ՝ այն տոենը աշխարհին
մէջն ալ անիբառները կը պատժէ , իրեն բողըք ընող
խեղջերը անոնց ձեռքէն ալատելով :
— Փետրվար 8 Աերիայէն կը գրեն : ոս մէկ եղեռ

Նադորհութիւն մը մօտ օրերս ըլլալով, ո բուն պատ-
մութիւնը հաւատարիմ անձանցմէ ստուգելով ար-
ժան սեպեցի այս տեղա գրել, իրբեւ նիւթ ձեր
պատուական այտագան օրագրին :

Եկալուս մշտական ըսված թաղը Հայոց ազգէն օ-
դէմու չարսագործ երիտասարդին մշկը Գէորգ ա-
նուն, որուն առարելէն Շոյօմի կը բան, սրճարա-
նին մէջ իւր ընկերներէն կը լսէ՝ որ իւր քոյրը տաճ-
իւր անձն պահ ունենալու համար անհանդա

Ք. օ. Փ. ասսնք ամէնն աշ նոյն կը համարին իրարու հետ. ջանացնութիւննին միայն սա է որ, միներուն սիւներց ծուռ են, ասոնց զիտակ: Ե. Զ. Հ. Հ. Զ. Պ. ատոնց աշ տարբերութիւնց, (թէ որ տարբերութիւն կրնայ սեղուիչ նէ), առջիններուն ուղից դոցչ գայցարեր է: Զ. Ի. Գ. Մ. Վ. Թ. առ գլուկը աշ կարծեմ մարտցս չի ճանչնացու չափ չաղեցցներ:

Բայց թէ որ երկուքին մէջը բարեձեւութիւն փնտղուեցու ըշշանք նէ, բազուգրին սպնրած մէկց անվկայ իբրեւ նոր տևասի դէս թէրութիւն նշմարեցու գլխոցութեամբ նայեցու ըշայ նէ, կարծեմ նորը անկէց գեցեցիկ չի գտնայ աշ նէ, միւսին ձեւին մէջը քիչ շառ թէրութիւններ, ու տղագրութեան շարքին ջրայ աշ շառ անյարմարութիւններ կը տևսայ: Օրինակի համար, բոզորսգրով թէ որ հարկ ըշայ շըւլըլլըր բառը գուշ, չ գորին մէջ ծոցագիր ու մը դրուի դիտի: Եւ այս նօցագիր ու ին մէջ լ մը. այս լ ին մէջ աշ միւս լ մը. Եւ անոր մէջ աշ գարձեց ը գիրը, որ մէկցմէկէ դժակինացոյ, կամ առջի ը գիրը անմէեթէ խօշորութիւն դիտի ունենայ սր բազորն աշ մէջը բացանակիէ, կամ չերքի ը գիրը տարալայման մանր դիտի ըշայ, որ ան աշ չըշշար, եւ հարկ կ'ըշշայ որ, իբրաւ. մէշ չի սցմեցուն համար, իբրամէ հեռու եւ բաց դրուին իբրեւ երեք բառ, շըւլըլլըր, որ մէն անհանգութիւն է առանի լուսառութեամ մէշ:

Ուստի նորն ու առջևնը՝ կրամքեց չպատճառ ու անմիտանեցի տորբերութիւն մը չունենացուն, թէեւ նորը միւսէն գեցեցկամեւ շշայ աշ նէ, իր յարմարութիւններուն ու օգտակարութեանց նայեցով, աց յուսում որ շատերուն հաճեցի դիմի ըշշայ, Նմանութիւններուն համար աշ տարակոյս չի կայ որ, նորն աշ միւսին դիմ համարձակ դիմացուիք: Բայց թէ որ գոնուած քիչ ու անշանացան տարբերութեանց համար՝ կարդաբ քիչ գլխացց մէկց դուռանանք ցնեղաւ, որ ըշշայ նէ, անոր, հասարակաց ձեռուգիրներց միայն ցիշեցնենք նէ, կարծեմ իրեն դարձաց կց ջրուիք: Եւ անանկ չէ մի. մէկ դրդոցի մէջ մէկ օրինակէ սորմոց քան հպիք, նոյն գրին քան այցակերպութիւն կուտան:

ամեն մեկ երկիր աշ մէյմէկ տարբեր գիր իրամէ աշ այշայցած գործածեցոյ, չերշադէ քանի՛ հայ կայ որ գիր կը գրէ, գըրեթի այնչափ աշ շանացանաւթիւն կայ գրերուն մէջը, եւ ամեն մարդ իրառու գիր կրնայ կարդաց. ուրեմն առ նորն ուշ հինին դեռ կարդացու արգեցոց դատանալ մը չի դիտի կենայ: Ի չերայ այսր ու մնանայնի՛ թէ որ չեմ կրնար կարդար շատց մը ըշայ նէ, անոր հարկէ է ծրագրագիրն աշ չի կրնայ կարդաց, տիւնը այլ տեսնաշոշ,

ԵՐՏԱՐԻՒ ԼՈՒԾԵՐ
ՔԱՂԴԱՍ : Փարիզ քաղաքը վաճառականները
մէկ ժամանակոր ընկերութիւն մը հաստատեցին, ո-
րուն նպատակն է իրենց կողմէն յառաւ կ մարդ խրց-
կէլ Զինաց երկեցը, որ այն առ զը երկեան չափ ա-
ռաւառաւը ընեն . և ընկերութեան անունը այս նը
պատակէն առնելով ըստի՝ չափ խճառականաց ընթր-
դիւ : Վիճեւ հիմա Գրւանալըները չափ նիկիլընե-
րէն կ'առնէին . գիտեին ալ օր բուն երկրէն բերե-
լը առելի շահաւոր է, բայց իրենց համար գժուա-
րութիւններ կար . Զինաց երկերն ալ երկարացին նէ
ինկիլզի ձեռօք առնելու պիտի ստիպուէին : Ն-
մա այն գժուարութիւնը վերցած ըլլալով՝ ֆլուան
ոըղներն ալ անմիջապէս կրնան Զինառան այս ա-
ռաւառաւըիս մէջ մտնէլ . և մէջ մտնողին շահելիքն
ալ իրենք շահէլ :

— 4. Ուստի Տիւ Յու, որ Պատանսայի տէրութեան կնքապահ, և արդարութեան և կրօնական գործոց նախագահ էր, առողջութեան վիճակը այն է, որ Նման մասնաւոններն իշխանութեան մասնաւո-

պէս պահանջելով՝ իր այս պաշտօնենքէն հրաժարեցու : Ա Եհակիառ թագաւորը ասոր հրաժարումը
ո՞ն սէ, զան՝ ցաւ, գիմբ՝ դա, եւ ասոնց աշ ներիակը, եւայցն :
Հիմա չեմ գիտեր, բոցոր այս իրաւացի դաստիարակութիւն-
ներնուու յարայ հին ու նախնեաց ոճց փոփէցու յանդգնութեան ըստ-
գիւտ որիտի կրենք մի : Եցս կ'ծցայ սկզ ներկրոք շնօդդիմութիւն
մց, թէ որ ցնչեցու տեղի ունի նէ : Բայց մենք հին ու նախնեաց գիրը
ցնչեցց ուուրք Մեսրոպի հնարած երկաթագիրն որ դիմի իմանանք նէ,
ևն ուուց մեր հյուսվուան գործածն յցիեաց ու կիվեաց երկաթագիր-
նիս անգամ բունեն բացմաղատիկի հեռացած ըշշաց մէկ դի, բոցորս
գիր ցածնիս աց այնչափ այցացցած է որ, Մեսրոպիսն նշունագիր ը-
ստէցու ուղացցց, միայն մեր բոցորագիր կարգանիս մնացած է : Բաւ-
տի մէր յօրինան աշ բոցորագիրին նմանանին ըցցաւուն, մենք բոցորս
գիրը փոխանի դէս մց շենք Սցցար, քան թէ՝ անոր յեւալ մէկ տեց Մես-
րոպիսն նշունագիրներն շեցած իրաւած կ'ցցանք :

Բայց ասսնկոց՝ ոչ ոքը ուղարաքիմն՝, եւ ոչ մեր նորեն կոկածնի դարաւանաց իրաւունք մը չեշչարք։ Վասն զի նուրբն Մեսորտ նեց առենին մէջ՝ բաշած տառադանիներովց ազգին կարօւութիւնց չեցը-նեցու լուսրոց, դիւրին կամ քիւրար գրուեցիք գիր մը հանեցու փոյթ տարաւ։ Վասն զի այս ժամանակի կարիքնամատ գիր՝ մը ունենաց եր, քան թէ գիր մը գիւրաւ գրուեցիք։ Երանեցին՝ որ իր կենաքանութեան առենց բայր թէւ առեր կը թուշուեր, ոչ միայն իր ազգը, այցեւ օ-ւար ազգերն աց խմանութեամբ զուսաւորեցու, ուսովի ազգին չեցուն ծացիւցնեցու համար, հիմակաւան նորագրութենին աւեցի՛ ան առենց գիրի կարօւութիւն կար, գիրին ձեւը շնորհեցու առեն չի կար։ Կրաներ ցսեց որ թէ որ կատարց աց աւեցի քեր ու դարադ ժամանակ ունենար նէ՛ իր գիւրաց աց աւեցի գիւրացընեցու, եւ դայնառցնեցու, չի դիմի կոր տաներ, եւ ուրիշ նոր տանուցի մըն աց աշխատութիւնց դիմի անգուստէր։

Եւ ահա չերքին գաբրուն մէջ՝ առ գծուարութիւններուն համար՝ բոշը գիրք հանեցին երկաւագիրէն, եւ բոշուագրքն ոց հօտը գիրք, որ առաւել գիրքութեան համար էին, քան թէ կինց արհամարդեցու մօրօք : Եւ տղագրութիւնց մեր մէջը հստատուեցու տաենն աշ, իրեւ տղագրութեան յարմար, բոշուագիրք ընտրցեցաւ : Ան տուեցն աշ՝ տղագրութիւնց ամենակարեւոր ըշշացուն, մինակ՝ բոշուագիրք տղագրութեան սահմանեցու փոյթ մը կընար կենաչ, եւ ընարուած գրին տղագրութեան տաշիք գծուարութիւնները մտմցուած, չեր կրնոր ըշշաց :

ընդունելով՝ նոյն պաշտօնը առժամանակեայ կերպով
յանձնեց Պ. Տիւմօն նախարարին, որ հասարակաց
շնուռածոց վերակացու էր. և իր առաջին պաշտօնն
ալ վրայէն չուռնուեցաւ:

Գրանսայի տէրութեան Առկիրէօ օրագիրը կ'ը-

սէ որ , տէրութեան խորհրդարանին սրահը քանի
մը հոգիի մէջ խօսք ըլլալով այս բանից վրայօք , կ'ը-
սէին որ արդարուե և կրօնական գործոց կամ պաշ-
տամանց վերակացութեան պաշտօնը Պ . Տիւմնին
վրայ երկար ատեն պիտի չի մնայ . այլ մինչեւ տասն
և հինգ օր՝ Պ . Հեղեր պիտի ըլլայ այս երեւելի
գործոց վերակացու . և Պ . Հեղերին հիմակուան
պաշտօնը , որ թագաւորական գատարանին փաստա-
բան է Փարփառ մէջ , պիտի առնէ Պ . Շըտկոլմ :
— Օրինի սղութեանը պատճառաւ Պռանսացի
մէջ ելած խռախութիւնը՝ որ մէկ մը մէկ տեղ մը ,
մէկ մը ուրիշ տեղ մը երեւան կ'ելլէր , տաստիկացաւ
ինոր գտւառին մէջ . գաւառին կուսակալը վսան-
կի մէջ ինկաւ խաղաղութիւն ընելու աշխատելով .
հինգ տուն մը կողապտեցին խռովարանները . և
տանը մէկուն տէրը որ աննոց գէմ գնել կ'ուղէր ,
սպաննեցին : Կառավարութիւնը շոգեկառքով զօրք
իրկիւլու ստիպուեցաւ Դուռ քաղաքը , որ ինոր
գտւառին մայրաքաղաքն է . որովհետեւ գաւառին
մէջ գտնուած զօրքը այս խռովութիւնու հանդար-
տեցնելու բաւական չին :

— Յաւանոցի տէրութեան Ածիվելօր ըսուած օ-
րտգիրը կը պատմէ որ, Յաւանոցի թագաւորին
աղան՝ Օմախ գուքը, յունվար ամսոց 17 ին իրեն
քան և չորս տարին կը լքմանցընէ և 25 տարին կը մանէ .
և թագաւորութեան շրջ ըսուած նոր սահմանա-
դրութեանը 24 երրորդ յօդուածին համեմատ՝ ի-
րաւունք պիտի ունենաց ասկէց ետքը աէրութեան
նախարարաց (բէր տը Գուանսներուն) խորհրդա-
րանը գտնուելու , և խորհրդակցութեան ալ խառ-
նը վիլու . ուստի յունվար 18 ին իրեն եղբարցը Նո-
մուրի ղքախն և Ջօէնիվլ էշանսին ընկերակցու-
թեամբը աէրութեն նախարարաց խորհրդարանը մը-
տաւ . խորհրդականաց նախագահ և աէրութեն մեծ
ասենաց պիր Պ. Շաքիիին ներկայանալով՝ թագաւ-
որին և թագաւորութե օրինաց հնազանդելու եր-
գում ըրաւ , և այս կերպով խորհրդականաց առե-
նին անգամ եղաւ :

ԱՆԳԱՄԱ : Վալթային կը գրեն կ'ըսէ Ենդ զիս
կան օրսադիր մը , որ Դունայի կողմէն շատ մօրացո-
րեն եկած է հմն . և ծովային գօրաց դանձին կող-
մէն առնուեր է և ջաղացքները խրկուեր է որ ալիւր
շինեն և Խոլանտա խրկեն : Ենց գործակալը բակլատ
և գարի ալ առեր է . բայց քիչ :

¶Աւանտայի մէջ հաստրակաց շինուածքներուն
աւուրչէքսլըմնելով իրենց ասլրուստը ապահովը-
նելու կարող եղած մարդոց համբանքը՝ գեկտէմբեր
26 ին չորս հարիւր հազար հոգիի չափ եղեր է :

— Աւովէրհամբգօն քաղաքին մօռերը երկախթի գործարան ունեցող վարպետները յունիվոր ամսայն

ոչ երափառաւոր գոհիշներուն ատցիւաւ դնեղով, համարձակեր ենք առ
փափառութիւնս ընելու, մէյ մը անոնց աշխառութեանցը մասնակից
քան թէ վատակակից ցցազու յօնարութեամբ, մէյ մ'աց գունուան
գուտարութիւնները չերցցնեցով աջդին բանասէրներուն ծուռյու-
թիւն մը ընելու փափառով :

Արք՝ թէեւա մենք այս նորգութիւննց չէ թէ երեկ առ օր, մա-
սուսնաք թէ մինչեւ տղագրութեան կայտարներն անգամ անցած տար-
վան սկիցըներն ըրած ենք, որ տաեն վէնետիկի ացգառել միարա-
նութենին Վ. Հ. Պ. Մ. ջարժադեաց (1) մէր գործարսնին այցելու-
թեան գողով ինք աչ տեսաւ, ու միանգումայն յօրգոր ու բաշակե-
րութիւն աչ տառաւ. բայց սպայն մենք այս մերին կառապեազ հաս-
տառութիւն մը տարցը բացարձակ որոշում մը ըրած շէինք որ տակիցը
չերցին հաւառութեամբ գործածենք. ուստի հետեւարու կը նայե-
ինք որ՝ աչ ինչ փոփոխութիւններ աչ կընայ չերցընեւ նէ, ան աչ ս-
էնկու տառափ հապառապեկնէ.

բարանչիքը կարծիքը գրով կամ տնձամբ ցնդունեցու, թէ-
դեռ եւ մենք այ շենք դատապիք դասցածց մօնտացէն եւ գրքեցն :

Այս մարզը գիրեքն մէկ բանիքն բանի մց կերպ շնուռաներն աց՝
բացգուառութեան համար վերջ գոււացաներուն մէջ բավերօն գրինք,
եւ անոնց այ ցնդրութիւնց դարձեաց բանալիքց ախրիակին ու
կաձութեանց կը Մոցունիք :

Արք՝ Ան որ մեր այս երկատիքաւ Թիւնն ու Հանքը հասարակաց ցնուռունեցի ցըզոյ նէ , կառաջադրենք որ ասոր վերջին ցնուռուածին տեսալիքը նացիցցնեցին ենթը , բացամթերի խօսք գրեթիս ոչ կա-

տարեցագոյն ձեւի մը դնեցով, երկութագիր զրերսուա աշ բանի մը մասնաւոր եւ երեւեցի Աերութիւնները ու ցցենք ՚ի փառա աղջին :

(1) 1854 ին Աբովյանի սպառացք հարուստ մարդուազարթի և առ-

մէջ մէկ տեղ ժողվարթալ իրենց արուեստին և առաջարկութերուն վիճակը քննեցին, ինչպէս որ ամէն երեք ամիսը անդամ մը ընելու սովորութիւն ունին, և վճռեցին որ առաջիկայ երեք տասնյա մէջ, այսինքն՝ մինչեւ մարտի վերջը, երկութիւն գինը չի բարձրացնեն. առաջ ինչ գնով կը ծախվեր նէ՝ նոյն գինը շարունակվի:

Նիւքասթը քաղաքի մատերը հանքային ածուխի
հանք ունեցողները իրենց վաստակին ու ծախքին
հաշխեր և բաղդատառ թիւնը տեսնելով հրատարա
կեցին որ ածուխը առաջին գլուխով պիտի չի կրնան
ծախել. ամէն մէկ 53 խանթարին 2 շէլին (11 զուռուշ)
վրայ պիտի գլուխն :

ԴԵՐՄԱՆԻԱ : ԱԵմյէստանի քանի մը գտառառ
ներուն ուաելիքի նուպութիվ՝ այն երկիրներուն
խեղջութիւնը խշանացի կը մօտեցընէ կոր : Հետ
ու իշխանութիւնը գուառին Հունֆէլտից քաղաքը՝
որ Ֆուլբուայի մօտէ, 2400 հոդի բնակիչն ունի . ար-
դէն ասոնց 700 հոդին մաւրալու աստիճանի հա-
սած են : Կառավարութիւնը հաճութիւն առաջ է ,
որ այս 700 հոդին շաբաթը երկու օր միայն քաղաքին
մէջ պըստաբին մօւրան , ուրիշ օրերը քաղաքէն գուրս
շրջակաց տեղերը երթան մօւրալու . և ամեն մէջ
կուն առանն առաջը կայնելով ողորմութիւն ուղիլու
կարող ըլլան : Ասկէց առաջ այս կերպ մօւրալը հոն
արգելուած էր :

ԱԽՍԴՐԻԱ : Կառավարութիւնը 40.000.000 ֆիորին (440.000.000 զուտուց) փոխ կ'առնէ իր սեղմանապահերուն սընտուկէն, հարիւրին 4 շահու. ինչպէս որ կառավարութեան խորհուրդը վճռած է:

Այս մօռերս Վիեննա մայրաքաղաքին բնակիչները համբեցին, և գտան 410,047 հոգի :

ԱՐԴԱՍԱՆ : Այս աէրտութեանո օրոտիքը
ներկեն կ'իմանամք որ աեղակալ զօրապէտ Զավակա-
ծէ անուն իշխանց տարածամք մահուամք մեռներ է։
Եթիւց թէփիլիզ կը բնակէր. և նոյեմբեր ամսոցն մէջ
օր մը կէս օգէն եաբը պրօժէփով (կառքով) դուրս
կ'ելլէ պըսորտելու. Հինգ բօսէտ եաբը՝ մեռածի պէտ
առուն կը գարձնեն։ Վէկ զառ ՚ի վայր աեղզէ մը վար-
ինցած առենք պրօժէն բաշող ձին խրատերայ կ'ըսկսի

վաղբեր, զօրագուտը վաստիքը համապատակով պարտիկ գուրս կը ցաթէի՛, բայց դլիսուն վասյ խնարդվ մարդեր էր, և միւս օրը առաջանց մեռաւ : Այս Զավշա վաճէ իշխանը իր քաղաքակիցներուն շատ սիրելի և յարդի էր իրեն անտեսական առաքինութեցը և խելացիութեանը և անխարդական շխակութեանը համար, (յիրաւի առանկ մարդիկը միշտ յարդութեան արժանի են), և բարուցը աղէկութեանը և քաղաքակարութեանը համար : Օ ինուրական ձարսարութիւններուն փորձը ցրցուցած էր 1827 ին, Երեւանիլ Պարսից ձեռքբն Ոտոսաց ձեռքը անցած տուենը . և Ոտոսաց կուռավարութիւնը այն առենիր սահիկայ Հայոսաւանի Ոտոսաց մասին գաւառապետ զրաւ : Հոն իրեն իշխանութեանը առենի՛ այն կողմի քիւրուերն ալ աղէկ զապէց : Կիւռամիները այս մարդու չէ թէ միայն այս բան պատճառներուո համար կը յարդէին, որ անմիջապէս իրենց վերաբերելու բան չէր, ոյլ իբրեւ մասնենագիր ալ յարդաթիւն ուներ . բանզի Վիւռձի ազգին երեւելի բանասեղծներէն էր, և շնած ուսանաւորները շատ համբաւ ունին նոյն ազգին մէջ : Ուստի այս իշխանիս մոհքը Քայիլբաղըներուն շատ մեծ ցաւ տուաւ :

ԱՅ ՀԱՍՏԱՆ : Ենցած տարուանն մարտին՝ կ է
հաստանի մէջ ելուծ խռովութիւններուն պատճա-
ռավը շատ մարդ բրանըլլցան, և խռովուրար ըլլալ-
նուն համար արքուրըլլցան, և ոմանկը ալ սպաննուու-
ցան։ Հիմա՝ որ Վեսդրիայի կայսրը Առուսաց և Տր-
րուսիայի կամակցութեամբը Քրաքօլիայի ազգան-
հաստակապետութիւնն ալ վերցուց, այն երկիրը
իր իշխանութեանը կցորդելով, յունախրի 4 ին ընդ-
հանուր թողութեան գիր հանեց այն ամէն մար-
դոցը՝ որ յիշեալ խռովութեանը պատճառաւ կը
փրնարավիչին, և նոյն տանցն 5 ին՝ վաւերական կեր-
պարագաներու մասն առաջ գույն կ առա.

պալ հրատարակեց : Վրցի միաբն է այս :

“Ա և համառ կայորը արժան համարեցու վճիռ
տաղու , որ անոնք՝ որ Վրաքօվիա և Կալիցիա պատառ
հած վերջին խռափութեանը մէջ խռունուած գանձ
ւեր են , չի պատահին , բայց եթէ ապատամբնեւե
րու գլուխեղած գանձուին , կամ թէ գլխաւարներու
գործ բառծ ըլլան : Թէ որ առանց վրայ ուրիշ յանցանք
մի չի կը բնաց ձգուիլնէ՝ առանց վրայօք եղած գատառ
տանը թող չի շարունակուի , վերջանայ : Բայց ոյս
թագութենէն զուրու կրթնան ամեն պաշտօնի տէր
եղող մարդիկ . օրոնց մէջ յայնապէս կը պարունակին
քահանայները , վաստաքանները , գատաւորները . և
այն ո :

ՍՊԱՆԻԱ: Չայն մը ելած է, և բաւական հաստատութիւն ալ ունի, թէ Ո՞նդէմօլէն կոմ սին կուսակիցները՝ Պ. Քաղաքէրս զօրապետը իրենց գլուխ ընելով ոսք ելեր և Քաղաքականիսյի կողմէրը կը պղտարսին եղեր : Ո՞նդէմօլէն կոմսին համար ալ՝ որ ժամանակէ մը ՚ի վեր Խնկիլթէռուա կը պղտարսի, կ'ըսեն որ 10,000,000 լիրա (1,100,000,000 զուռուշ) փոխ ստակ առեր է Խնկիլթէռուայէն : Ազանիսական օրագիր մը կ'ըսէ որ՝ այս լուրս սուտ կը նմանի, թէ որ յիշալ ստակին հարիւրին 4 կամ 5 տարօվ մնացածը իբրեւ ստակի շահ վրան զարկած չեն նէ : (Քանի է որ՝ 4 կամ 5 հարիւր հայրար լիրա տուած են, որ կ'ընէ 44,000,000 կամ 55,000,000 զուռուշ, և 10 միլէօնի մուրհակ տուած են) : Ո՞նդէմօլէն կոմսը գիւրաւ կը նայ պէտք եղած զէնքերը շիտկել, քանի մը Խնկիլիզի վաճառականի յն կերութիւններուն ձեռնատուութեամբը . և Խնկիլիզի քաջարական օրէնքը ստիկայ չարգիլէր :

Պօռտօյի գրքին համար ալ կ'ըսվէր որ Լ օնտուապիտի անցնի . բայց հիմա տար խօսքը ըլլար կօր : Կ'ըսեն որ այս թագաւորացուն իշխանս ալ Լ օնտուատ երթալու հաստատուն միտք ունէր . բայց հիմա միտքը միտիւր է . Վ իշնայէն փոխ ստակ վերը ցընելու կ'աշխատի իրեն անտանովը . բայց ստակը պիտի գործածէ Ո՞նդէմօլէն կոմսին ուժ տալու համար . աղէկ հասկըցած ըլլալով, որ Ո՞նդէմօլէն կոմսին զօրանալը օր մը իրեն ալ պէտք կ'ըլլայ :

—Պ. Պրեդօն Շենէռալը իր զօրաց ընակարանը

Պանօլաս տեղը հաստատելու հրաման տվերէ . և
ինքը այն տեղաց անձամբ պիտի տանի զօրքը կարու-
լանի կուսակիցներուն դէմ . որոնք տակաւին խռոմք
խռոմք Քաղաքանիայի կողմերը կը պատրասին : Վրան
որ՝ առ այժմ Կարոլսի կուսակիցներուն զօրքերէն
չորս խռոմք զօրք կայ . և ամէն մէկ խռոմքը 500 հռ-
տիէն պատկաս չէ : Այն ալ կ'ըսեն որ՝ այս ապատամք
զօրքաց գլուխը և զօրապետը՝ անսաւանի Քաղքերան
է : Կառավարութիւնը հրաման ըրած է որ շատ
խռոմք զօրք երթան Քաղալնիս և Պապը ըսլոծ
գտաւանելը . և երկու խռոմք զօրք ալ՝ Պալքարեան
կղզիները ամրացրնելու համար խրկոծ է . քանզի հա-
սարակոց կարծիքն է որ՝ Ոնդէ մօլէն կոմար Ապա-
նիս մանելու առենց առաջ այս կղզիներս պիտի
առնէ :

ՀՕԼԱՆՑԱՅԻ ԵՐԵՎԱՆ Թագաւորութեան հիւսիսային կողմէն արեւմտեան կամ գերմանական Ովկիանապ գէպ ՚ի ցամաքը մտնելով մէկ ընդարձակ ծովմբ կը ձեւացընէ . որ Օխյուրէ կըսվի : Վիլմէնկի աշբութիւնը այս ծովածացը ցամքեցընելու խորհուրդի վրայ է . սրավիւեան շատ մէկ խորութիւն մը չունենալով մէծ օգուտ մը չունի : Ասիկայ ցամքեցընելուն ծախքը հաշուեր են , որ 61 միլիոն ֆլորին (671,000,000 զուռուռշ) կերթայ : Հիւսացին Վլիխանսոսի ջուրերը Օխյուրէրէ վաղեցուն ճամբան գոյելու համար անհուն մեծութեամբ և երկացնութեամբ թումբ չինելու է Վէտէմիլիք և Վահշիւիլէն աշղերէն մինչեւ Ծդակօրէն : Վակէց զատ մէկ լայն և խորունկ ջրանցք մըն ալ պէտք է մակրնեացութիւններուն համար . սրով Ի ըստած ջրանցքը և Վմորէրտամբալարը ծովու հետ հաղող դութիւն ունենան . և Կյմ և Խամէլ և Օվարէւ վագէր գետերուն ջուրը այն ջրանցքէն վաղելով ծովու երթան :

Հոլմնտայի գաւառուներուն բնակիչներուն համը
բանքը նայելով գտան որ 1,075,800 հասմեական կայ
բանքը Հոլմնտայի մէջ, որ ունին 761 եկեղեցի . 4
վարդապետանոց, որուն աշտկերտները ետքը քահա-
նաց կ'ըլլան . 12 հատ երիկ մարդու վանք, մէկ հատ
մը կուսանաց վանք, որուն մէջ կը բնակի սեօր որ
շրդինէ (գթութեան քորք) ըստուած մարտապետնե-
րը . և երեք հատ տղիկանց գալրատուն, որուն ա-
շտկերտները ասսեականու ենան կու ին :

ՀԱՐՈՒՄ: Դեվեռէ գետին ջուրերը շատնալով՝
ՀԱՌԱՄ. Քաղաքը կսինեց . անանիլ որ՝ Ա ԷՆԵ արկի պէս
ջուրի մէջ չինված քաղաք մը դարձաւ : Դրեմէ-
քառա հրատարակին բալոր երկայնութիւնը, ՈՒԻՐԵԿ-
ԳՈ և ՎԵԳՈ թաղերը, և գետին ձախ կազմը բո-
լոր՝ մինչեւ Բաղստինօ լեռը՝ որ ՀԱՌԱՄ մէջն է,
ջուրի առաջ մնացին :

Սամակ ջուր կոխել մը քաղաքին մէջ 1805 թուեն
ի վեր տեսնաւած չէր . և հմաւա մարդիկ տաք եր-
կու պատճառ կուտան . որ ամէն առեն ասոնք եր-
կուքը մէկէն չեն պատահիր . անոր համար շոսո՛
քաղաքը ջուրը կոխելը շատ շըլլոր : Այս պատ-
ճառներուս մէկն է անձրեւներուն առատութիւ-
նը . որ առան օր շարսւնակ անձրեւ եկաւ : Եւ երե-
րորդն է արեւելեան հովերուն շարսւնակ փրչելը ,
որով ծալուն ալիքը Դէվլուէ գետը կը բռնեն չեն
թողուր որ համարձակ ծալը թափի . և գետին բե-
րանք աւազով կը լցընեն . որով գետին ջուրը ետ

կը զարնե . և քաղաքը չուրը կը կոխէ

Կառավարութիւնը երեք օր շարունակ ըստաելիք խրկեց ջուրը կիսած թաղերուն տընելը, և ձրի բաժնել տուաւ այն տեղի տները բնակող աղքատ ներուն : Վզնուականները և քաղաքացիք և եկեղեց ցականները և հասարակ ժողովուրդը կ'ուղէին իրար անցյնիլ առատաձեւնութեան կողմանէ, ջուրի մէջ մնացողներուն օգնութեան հասնելուլ : Պօրկէղէ իշխաննը ինքը անձամք նաւակի մը մէջ նստեր թաղ թաղ կը պլատահեր . աղքատ տըներուն իր ձեռօքը հայ և միտ կուտար :

Այսնց օգնութեան համար տառի ժողվելու ընկերութիւն մըն ալբացին, և սրբազան Պատրի 2000 թիստրա գրիվցաւ, որ 50,000 դրամուշին եվիլ կ'ընէ : Դուքէն եզած միասու քաղաքին մէջ այնքան չատ չէ . արտերը շատ պեսա քաշած են : Հիւզ և եղներ և ոչնարի հօտեր, ջուբը ասոնք ամէնն ալ քըշեց տարաւ : Վակներէն ալ քանի մը հօտիյան կարծ բռնընելով չի կրցան փախչիլ . խեղդուեցան : Բայց շատ շանցաւ, հովս փախովեցաւ . և թէսկէտ անձրէւները չի կտրեցան, բայց գետը ինչաւ :

ՃՈՒ ԵՏ : Եօստլանու դաւառը ԽՆԿԻԼՎԱՐ բայխա
տեղը գտնուած երկաթի հանքը աճուրդով (մէջու
տով) ծախվեցաւ . որ մեռնող թագաւորին իր բուն
ստացուածքն էր : Գինը 1,625,000 ֆռանք ելու ,
(որ կընէ 6,906,250 զուռուշ) . և ԽՆԿԻԼՎԾԻ ընկե-
րութիւն մը ծախու առաւ :

Նորվեգիա գաւառուի Քրիշտիանիստ քաղաքը կետ
օրէն եօթն ժամ ու կէս ետքը, երբ անձրեւ կու-
դար և կատարելասկէս մութքը կրիստ էր, մէկ զար-
մանալի և չի տեսնուած օդային լուսաւոր երեւոյթ
մը աեսնուեցաւ : Աստղի պէս մանր բազմաթիւ բա-
նէր՝ վերէն վար կոյց թափածի նման երկինքէն կը-
թափէին : Ամենքը երկինքին մէկ առջևէն նիշնալ կ'ե-
րեւէին . և արեւելեան հիւսիսէն գէպ ՚ի հարա-
երթալու պէս կ'ինշնային . և տասն և հինգ կամքը-
սան երկինքը կ'եան երեւելէն ետքը աներեւոյթ ե-
ղան :

Արեւելեան կոթիս ըստած գաւառին Ենքէ
բինկ քաղաքը երկրաշրջ մը ելաւ, առով լնց ան-
դամ գետինը թօլդ վրացաւ: Աշանակելու արժանի-
է այն՝ որ շարժը եղած օրը ցուրտը թօմիւրի չեր-
մաշափին վրաց 9 կամ 10 ամռիճան էր. և օդը կա-
տարելապէս պարզ էր:

— Դիտելու արժանի բան մըն է որ՝ Տանիմաքայի
տէրութիւնը իր կողմէն գեսպան չունի այս ժամա-
նակո ոչ Արքանա, ոչ Պէտրին և ոչ Պէտրոսրդ :
Պ. Ունիձան կօմոք՝ որ Արքանա կը նստէր, Պարու-
թիվնշգրէոն՝ որ Պէտրին կը նստէր, և Պ. Ութինդ-
օվլուենհօֆ կամոք՝ որ Պէտրոսրդ կը նստէր, ա-
սենք Երեքն ալ իրենց գետպանութենէն և թագայ-
ւորին գործին մէջ գտնուելուն հրաժարեցան Ըլլո-
վիկու և Հօլգայնի դքսութեանց համար Եղած վի-
ճին վրայ . քանիզի ասոնք Երեքն ալ յիշեալ դքսու-
թեանց Երկիրներէն են . և թագաւորական հրո-
վարակինն հակառակի խորհելով գերմանական գաշ-
նադրութեալ բազրուցներէն են : Տանիմաքայի թա-
գաւորը՝ ասոնք հրաժարվելուն ետքը տակաւին ա-
սոնց առջը մարդ խրկած չէ :

ԱՐԵՐԻԿԱ : Հայոսքան լրտերոյս առաջին թերթ
թերուն մէկուն մէջն ըստիք որ Վիացեալ նահան
դաց կառավարութիւնը մէքսիցապոց ձեռքէն Քա-
լիֆունիա բառած լինդարձակ գաւառը առաւ,
Եթէ շահագութ առաջ առաջ առաջ

և իր նահանգներուն հետ խառնեց :
Քօմօոռ Մդոքթօնը , որ յիշեալ կառավարութեան ծավալայն է խաղաղական Ավելիանոսի մէջ . Քաղիքունիք երկիրը երեք նահանգ բաժնեց . և այնպէս Միացեալ նահանգներուն կարդը առաւ :

Եւ հրաման ըրաւ որ երեսփոխան ընտրեն խրկեն որ երթայ Վաշինգտօն նստի ուրիշ գաւառներուն կառավարութէն խրկուած երեսփոխաններուն պէս :

ԶԻՆԱՍՏԱՆ . Այս երկրիս մէջ ամէն տարի քը
Հիւանդութիւնը պատահելով և ատեն ատեն
սաստիկանալով շատ մարդիկ կը մեռնին : Այս տարի
չափէ գուրս շատ մանր տղայք մեռնելով՝ չնիսցիք
այս կոտորածիս պատճառ՝ ոչ Հիւանդութիւնը
կը կարծէին : Բայց քանի մը տղոց համար իմացվե-
լով որ թունաւոր բաներ ուտելով կը մեռնին եղեք՝
հետաքրքրութեամբ ետեւէ ինկան բանին խսկը
հառկինալու . և գտան որ՝ ովքը լըստին չի ճանցըլած
քանի մը մարդիկ այլ և այլ կերպ հագուսներ հա-
գած ըլլալով փողցները կը պըսալոին . տղոյ մը տես-
նէն նէ կ'ըսկըսին անիկայ խօսքի բռնելով հետեր-
նին քայել . ատեն ատեն շաքար և կարկանդակ և
կէլքա և խորապիէ կուտան կը կերցընեն . որ ատանց
ամէնուն ալ հետը թոյն խառնըլած ըլլալով քիչ
ատենէն տղայքը ոչ պէս պէս հիւանդութեան մը
բըսնըլիք կը մեռնին :

Այս կերպով մեռնալ տղոց թաղված գերեզմանը
կերթան կը գտնեն, գիշերով կը բանան. աչքերնին և
սիրտերնին և ուղեղնին և երիկամունքնին կը փր-
ցունեն կ'առնեն եղեք: Միիկայ երբոր իմացվեցաւ՝
կառավարութեան կողմէն լրտեսներ գրվեցան, և
առանկ շատ մարդիկ բռնըլեցան. աղջկ հարցոքնու-
թիւն ըլլալով բանը իրենք իրենց բերանովը խո-
տովանեցան. և այս կերպով այս եղեռնագործութիւն
ամենուն յայտնի ըլլալով՝ ամեն մարդ սկսաւ իր գո-
ւակներուն վրայ մեծ զգուշութիւն բանեցնել.
և մէկ տղայ մը հիւանդանալուն պէս, անոր տալու
գեղերնին հարկաւորապէս անթեղայով (բանգէհի-
րով) խառն ըլլալը պէտք է տէյի որոշեցին. և ա-
ռօր համար կառավարութեան կողմէն առանձին
հրամանագրով կարգադրութիւն եղաւ թէ տղայք
այս կերպ հիւանդութեան բռնուելու ըլլան նէ
Բնչ գեղ տալու է բժշկական գիտութեան կոմսն-
ներու համեմատ. բայց տակաւին չ' իմացված՝ կ'ը-
սնեն Կնդղիսական օրագիրները, թէ վերսիշեալ կեր-
պով տղայք մեռցընելով անոնց սիրտը և ուղեղը
և աչքը և երիկամունքը ժողվողներուն միտքը ո՞ւր
կը նայի. տղայոց այս անդամքները Բնչ բանի սիրտի
բանեցընեն եղեք: Չինաց ազգը տգէտ ազգ մը
ըլլալով՝ կարելի է որ մէջերնին ոմանք ասով կա-
խարգական բաներ ընելու միտք ունեցած ըլլան:

У.О.Ф.У.З.П.Ч.

— Փետրվար 8 Բերիայէն կը գրեն . Քաղաքիս
դպրոցը կանոնաւոր ըլլալուն՝ ուրիշ տեղ մը կը
պատրաստեն դպրաստան համար . կը յուսամբ թէ
այն տեղը որ երթան աշակերտները՝ բաւական յա-
ռաջադիմութիւն պիտի ընեն հայկաբանութեան
մէջ, որուն համար շատ կը ճգնի այս տեղի տիրա-
ցու Ոիբայց վարժապետը, որ պարկեցու ու գիտ-
նական անձ մըն է : Եւ տէր Գէորգ քահանայն ալ
անոր հետ ՚ի միասին հոգ կը տանի հայկաբանութիւ-
նը ծաղկեցընելու , որովհետեւ Բերից բնուկիչք
շատ սէր չունին Հայերէնի : Բայց անոնց ջանասի-
րութիւնովը կը յուսացվի որ առաջ կ'երթայ հայա-
ցի գրականութիւն : Դպրոցին մէջ յիսունի շափ ա-
շակերտ կան . և տասն հատը միայն քերականութիւնի
կը կարդ ան . մէկ հատ ալ արաբերէնի վարժապետ
կայ դպրոցին մէջ . և մէկ հատ ալ տաճկերէնի :

ОЧЕРКИ ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ

Հաւաքարմութեան ։ Ենցածները մէկ սղոնիկ
տղայ մը՝ Խւպիւտարու մէլաժն թազը փողոցը
երթախն կըէն մէկ մատնի մը կը գտնէ . Չերե-
նայեան Խաչատրւրի որդի Համբարձում անուն պա-
տանիին կը տանի՝ որ այն թազը ախտերութիւն կ'ընէ .
և կ'ըսէ . ինձի տանի փարայ տնւր , սա մատնին քե-
զի տամ։ Համբարձումը մատնիին վրայ նայելով
թէպէտ տանիկ բաներէ տղէկ Ճանցող մըն ալ չէ,
բայց կը հասկընայ որ տանի փարայի կամ տան զու-
ռուշի բան չէ մատնին . քանի մը հարիւր զուռուշ
պիտի ընէ . և կարծ ելով որ տղան տընէն գողցած է՝
տղուն որի զաւակի ըլլալը հասկընալ կ'ուղէ . տղան՝
աղայ պատայիս պղնա և ըստելն զատ բան մը չի կինար
հասկըցնէլ . և Համբարձումը տղուն ուղած տասն
փարայն կուտաց ու կը Ճամբէ . մատնին քովը կը պա-
հէ . և կը նայի որ մէկը մատնին կորսլնցուցեր է տէ-
յի տեղոց մը ձայն ելլէ : Չորս հինգ օր մը անանիկ
սպասելին ետքը երբ տեղոց մը ձայն չառներ , հարկի
կը սեպէտ սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ տւագերէց արժա-
նապատճ տէր Յօհաննէսքահանային իմացընել որ
եկեղեցւոյ մէջ ծանուցանէ ժողովրդեան . սրպէս
զի որի է նէ երթայ առնէ : Կիրակի օրը (յունիար
26) , աւագերէցը ժողովրդեան ծանուցանելով
մատնիին տէրը գտնուեցաւ . մատնին առաւ և շա-
ռարխիսացաւ :

Ասանկ հաւատարմութեան օրինակներ պատահ հելու ըլլան նէ՝ մենք ալլած ատեննիս շատ ուրախութեամբ կը հրատարակեմք, անանկներուն առաքինութիւնը մեր ձեռքին եկածին չափ ամէնուն հասկըցնելու, և այլոց ալ օրինակ տալու համար Առաքինութիւնը և աղէկութիւնը իրատով և օրինակով կը սորվավին. և մէկուն աղէկութիւնը հրատարակի նէ՝ ամէն մարդու փափաքը մը կուգայ որ գէջութիւնով չի սորվավի աղէկութիւնավ սորվավի Վատանին հաւատարմութեամբ տիրոջը յանձնելու համար քովզ պահող պատասխն աղքատ մարդու մը դառակի է, բայց գետիններն ալ անանկ աղջէկ հոսք կը գտնուին, որ դիպուածով անդում ոերմ մը իյնպէս նէ կը բուօնի ։ Կարգաւորեալ կրթութեան տաշինած մաս մարդէ մը աղէկութիւն տեսնուի նէ՝ անոր բնական ընդունակութեամը նշան է. որ կը թութեամբ շատ աղջէկ կ'ըլլաց :

— Ապակենական : Հումոր քաղաքը Վատիկաննեան գլ
րասամն ձեռագիրներուն մէջը Խոստանդինուազօլցեց
Խօնանիս Օէդղէս անունն այն քերթողին մէկ մեկ
նութեան գիրքը գտնուեցաւ ստանաւոր , որ տա
պըն հազար տողին աւելի կը ստարունակէ , նոյն հե
զինակին իվլապիս կամ հազարքը ըստուած ստանաւոր
ներուն պէս , Համերոսի գիրքերուն մէջ գտնուած
այլաբանութեանց վկայ : Այս ձեռագրիս մէջ Եղ
ոնական գիրքը ամբողջ գտնուելին զատ՝ ո՛՛ կատակինի ո
մինչեւ ձ.Գ երրորդ գիրքը կայ : Ձեմք գիտեր թ
հեղինակը այս երկրորդ գործու ալ մինչեւ ծայր
հասցանց . կամ թէ գիրքին կէոր ժամանակ շա
անցնելով կորարվեցան մի : (Հեղինակը ձԲ երրո
դարուն ատենն էր) : Այս գործու հեղինակին բա
րակ միտքը և խորին հմտութիւնը ճանչցընելու
զատ՝ յունական բանասիլութիւնն ու բանագո
տութիւնը կը ճոխացընէ , թէ ինքնին , և թէ ո
րիշ բանաստեղծներուն և մատենագիրներուն խօ
քերտվը , որ շատ կը գտնուին այս գիրքիս մէջ :

բուն հեղինակներաւն գիրքերը կարսուած են : Միա
զինուարական մէքենականութեան վրաց Օ է դպ
տասն և չսրա հեղինակի անուն կառաց, սրանց շատ
անձանօթ են . և անոնց գիրքերն խօսքեր մէջ
բերե : Ասոնցմէ զատ, այս հեղինակի քննութիւն
ները շատ մեծ օգուտ կ'ընեն ամերասին պատճ
բաները ժամանակադրական կարգի տակ խօթելը
Այս պատճական մէկնեաւթիւնն ազգաւած
ճանցուած չէր . թէ պէտ ասոր կըստըները Աւ

սպայի շատ երեւելի գրատունները կը գտնուին : Դիւ էդրօ Վէդրանկա եկեղեցականը , որ Վատիկան եան գրատան մէջ յունարէնի երկրորդական գրագիրն է , ասիկայ գտաւ , իր ձեռքովը օրինակեց . ուրիշ տեղեր գտնուած օրինակներուն ապրեերութիւնը նշանակեց . և մօտերս պիտի տպել տայ Հրուոմ , Ո՞նալախին տպարանը : Այս գործոյս հետ պիտի հրատարակվին նցն հեղինակին 103 նամակները , որ ուրիշ ձեռագրի մը մէջ գտնուեցան . և ասոնց մէկ քանիին մէջ՝ Դիտնէսիս բռնաւորին շնուած ուսանաւորներէն վկայութիւն առնուած կան : Այսոնց հետ պիտի տպվին նաև Հոմերոսի Եվլանտանին աւալացն և երկրորդ գլուքերուն վրայ ուրիշ հին հեղինակներու շնուած մեկնութիւններ . Քրիստօֆօրօ Քօնդոլչօնիին շնուած Հոմերոսի մեկնութիւնը . Հերակլիուտէսին Հոմերոսի վրայ շնուած գիրքը . որուն ձեռագիր օրինակը մէկ հատիկ է աշխարհքիս մէջ , (ողբան որ ծանօթ է) . և այն ալ Վատիկանեան գրատունը կը գտնուի : Այս ամեն գործքս մէկէն մէկ մեծկակ հատոր մը կ'ըլլան :

— Բնական արիշտ : Ամեն ատեն ուղիղ չենք բառուն գրւ խոռն եկած դիպուածը մէզի խրատ և զգուշութիւնը ըլլալու է . և սպասումն թիւն և լրագիր կարդալուն մէծ օգուտաներուն մէկը այս է : Հետեւեալ պատմութիւնս շատերուն օգտակար խրատ կը նայ ըլլալ . մանաւանդ հիմա , որ Վայրաքաղաքիս և շրջակացից շատ տըներուն մէջ սօսա գործածելու սովորութիւնը մասած է : Առանձներուն խողովակինն մէկը փականք մը կ'ունենայ . որ երբ որ փայտին մուխը անցնի նէտ այն փականքը կը գոցեն , որ սօսայն բոլոր տաքութիւնը սենեակինն մէջ մնայ . ծիննելցզէն դուրս ել լելով օգուտն մէջ չի ցընդի . որով պէտք կ'ըլլաց շարունակ սօսայնն մէջ փայտ նետել : Բայց գիշերը երբ որ այն սօսան դրված սենեակը մարդ պառկելու ըլլաց՝ փականքը բաց ձգելու է . գոցելը վտանգաւոր է : Այս վտանգութիւնը ըլլալը յի տագայ պատմութեւնէս կը սորովովի :

Պիտին քաղաքը աղջկանց կրթարանի մը մէջ
պատկելու սենեակը գրվոծ առաջին փականքը գոյց
էր . և այն գիշերը այն սենեակին մէջ տասն և երկու-
աղջիկ պատկած էին : Կրակին հատէն սենեակին օ-
դը գէշնալավ, որտիշեանեւ դրսի օգայն հետ հաղոր-
դութիւն ընելու տեղ ալ չի կար, աղջիկներուն մէջ
կըն ալ յաջորդ տուտուն չի կրցաւ արթինալ, ինդկ-
դութիւն էին : Քաղաքին մէջ նրբան քժիչի կար նէ՝ այս
լուրս տանելով ամենին ալ հօն հասան . և արտես-
տին կանանալը վազմելով տասն և մէկ հոգին կրցան

ողջացրնել, մէ կը մեռած էք : Բայց այս ողջացած ներէն ալ երեք հոգին ետքէն մեռան . որով այն գիշերը այն սեռնեակին մէջ պառկող տասն և երկու հոգիէն ութը հոգին միայն մեռնելէ ազատեցան . և բժիշկները ժամանակին չի հասնէին նէ՝ աւելի քիչ կ'ըլլար ազատուողը . և դուցէ ամէնքն ալ մեռնէին

ՆԵՐ սովորաբար արթըննալիք ցունի : Վախկայ շատ ատեն տեսմառած է . մենքն մեռնելուն առաջնորդ քունն է . ոգելից խմելիքներն ալ քուն կը բերեն Վրոր փորձը մօտերըս մէկ մըն ալ նորոգվէր է Պուան սայի մէջ : Տէնսէյ քաղաքին քաղաքապետին տղա առատ օղի խմելիքն եաբը ճամբայ կ'ելլէ . և Վաֆա ֆէնս և Պէսոնիքուռ գեղերուն մէջ տեղս ճամբա կը կորսընցունէ . շատկէի կ'աշխատի գիշերը պառ կելու յարմար մէկ տեղ մը գըտնելու , վերջապէ հարկ կ'ըլլայ որ ծիւնի մէջ պառկի . և այն գիշերը կը մեռնի : Վախկայ թէ որ առաջկուց խմած չըլլանէ՝ ճամբան ալ չէր կորսընցըներք : Վախկէց մէկ ուրիշ գիտելիք մըն ալ կ'ելլէ : Ըստ մարդիկ կը կարծե որ՝ ծիւնը տաք կը տահէ . և ծիւնին մէջ պառկող չի մեռնիք : Իսայ սիսալ կարծիք է ասիկայ : Զիւնի յիրաւի մէջը տաքութիւն մը ունի , բայց այս տաքութիւնն սառին ունեցած տաքութիւնն քիչ մէլլէ . սառին հետ համեմատելով կը բնանիք ըստ թէ ծիւնը տաքէ . բայց ծիւնին ունեցած տաքութիւնը՝ մարդըս կենդանի պահէլու բաւակա չըլլոր :